

VAASA VASA

Vaasan kaupungin osallistumisohjelma 2017—2020

Osallistumistoimikunta 18.10.2016

Kuvat: Katja Löönen
Layout: Jouko Keto Graafiset palvelut
2016
Kaupunginhallitus 21.11.2016
Kaupunginvaltuusto 19.12.2016

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE	5
1. OSALLISTUMINEN JA VAIKUTTAMINEN VAASASSA: NYKYTILA	6
1.1. Osallistumisen ja vaikuttamisen lähtökohdat	6
1.2. Sähköinen osallistuminen	7
1.3. Osallistumisen ja vaikuttamisen muotoja	9
1.4. Kehittämiskohteita ja haasteita	11
2. OSALLISTUMISOHJELMA 2017-2020	14
2.1. Osallistumishjelma vaasalaisen demokratian uudistajana	14
2.2. Olemassa olevien osallistumisrakenteiden ja prosessien vahvistaminen	14
2.2.1. Asukasyhdistykset, asukasyhdistysten neuvottelukunta, aluetoimikunnat	14
2.2.2. Kolmannen sektorin ja kaupungin yhteistyön vahvistaminen	14
2.2.3. Kaupunginjohtajan keskustelutilaisuudet neuvostoille ja nuorisovaltuustolle	15
2.2.4. Valtuuston kyselytunnit	15
2.2.5. "Matalan kynnyksen" aluutilaisuudet	15
2.2.6. Koulujen ja päiväkotien vanhempainyhdistysten toiminta	15
2.2.7. Yhteydenpidon tiivistäminen opiskelijoihin	15
2.2.8. Olemassa olevat osallistumisen keinot	15
2.2.9. Äänestäminen kuntavaaleissa	15
2.3. Kokeilujen ja pilottien käynnistäminen 2017-2018	15
2.3.1. Digituutoritoiminta	15
2.3.2. Kuntalaiset kehittäjinä	15
2.3.3. Wasacafe-keskustelutilaisuudet	15
2.3.4. Kuntalaisidea	16
2.3.5. Vaasan syntymäpäivä	16
2.3.6. Osallistuva kotouttaminen	16
2.3.7. Vaasan itäisen alueen osallistuvan budjetoinnin pilotti ja muu kehittäminen	16
2.4. Toimintalinjauksia 2017-2020	16
2.4.1. Vaasalainen osallistumiskolmikanta	16
2.4.2. Kaupungin viranhaltijoiden, henkilöstön sekä luottamushenkilöiden rooli osallistumisessa	17
2.4.3. Osallistumishjelman seuranta ja jatkuva kehittäminen	17
LIITTEET	18
1. Osallistumistoimikunnan kokoonpano ja työskentely	18
2. Wasacafe-tilaisuudessa 20.4.2016 esiin nousseita ajatuksia ja ideoita asukkaiden osallistumisesta	19
3. Suoran demokratian kehittäminen Pohjoismaissa	22

ESIPUHE

Osallistumistoimikunta aloitti työnsä vuoden alussa. Tuloksena on Vaasan osallistumisohjelma 2017—2020. Ohjelma on askel osallistavan demokratian tiellä. Tavoitteena on parantaa vaasalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Osallistumisohjelma tarjoaa edustuksellisen demokratian rinnalle kuntalaisten suoran vaikuttamisen malleja. Ehdotetut toimenpiteet ja kokeilut antavat mahdollisuuden uusille demokratia-avauksille. Ne auttavat myös kanavoimaan lähes 68.000 vaasalaisen tarpeet, toiveet ja ideat entistä paremmin päätäjien pöytään.

Ohjelman toteuttaminen on iso haaste. Ensinnäkin toteutus edellyttää kaupungin henkilöstön, päätöksentekijöiden ja kuntalaisten aktiivisuutta, yhteistyötä ja vuorovaikutusta - uutta vaasalaista osallistumisen kolmikantamallia.

Toiseksi toimintaympäristömme muuttuu nyt nopeasti. Isoja kuntien ja maakuntien tehtävien, rahoituksen, hallinnon ja päätöksenteon uudistuksia viedään eteenpäin. Edustuksellisen demokratian eli kaupunginvaltuutettujen ja muiden luottamushenkilöiden toimintakenttä supistuu. Suora, osallistuva demokratia ei korvaa tätä, mutta onnistuessaan se täydentää edustuksellista demokratiaa. Ohjelma antaa mahdollisuuden uusien toimintamallien ja kumppanuuksien syntyyn.

Seuraavat kuntavaalit ovat huhtikuussa 2017. Uudet päättäjät aloittavat työnsä 1.6.2017. Toivomme, että työstämämme ohjelma auttaa uusia päättäjiä osallistavan demokratian edistämisessä.

Kiitän toimikunnan jäseniä ja mukana olleita viranhaltijoita aktiivisesta ja innostuneesta osallistumisesta!

Vaasassa 18.10.2016

Anita Niemi-Lilahti
Toimikunnan puheenjohtaja

1. OSALLISTUMINEN JA VAIKUTTAMINEN VAASASSA:

NYKYTILA

Osallistumisohjelman tavoitteena on parantaa kuntalaisten osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Lähtökohtana on asukkaiden, luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden välisen vuorovaikutuksen ja yhteistyön vahvistaminen.

Kaupungin toimialojen osallistumisen ja vaikuttamisen nykytilaa selvitettiin valtuustoaloitteen pohjalta. Kaupunginhallitus asetti 9.11. 2015 § 402 toimikunnan laatimaan Vaasan kaupungille osallistumisohjelma 31.10. 2016 mennessä. Osallistumisohjelmassa tuli ottaa kantaa kuntalaisten vaikuttamiskeinoihin sekä osallistumisen jatkuvan kehittämiseen. Osallistumisohjelma valmisteltiin vuorovaikutteisesti. Valmistelussa kuultiin kuntalaisia, kaupungin henkilöstöä, kaupungin eri toimielinten ja vaikuttamisryhmien edustajia sekä eri alojen asiantuntijoita.

1.1. Osallistumisen ja vaikuttamisen lähtökohdat

Osallistuminen edellyttää tietoa vaikuttamisen keinoista ja väylistä. Kaupungin tehtävänä on tarjota vaikuttamisen mahdollisuuksia ja luoda edellytyksiä erilaisille osallistumisen tavoille. Osallistuminen ja vaikuttaminen ovat voimavara, joka osaltaan tukee kuntaa sen perustehtävän toteuttamisessa: asukkaiden hyvinvoinnin ja alueen elinvoimaisuuden edistämisessä.

Kunnan päätöksenteko perustuu edustukselliseen demokratiaan. Päätösvaltaa käyttävät kuntavaaleissa demokraattisesti valitut luottamushenkilöt. Ylintä päätösvaltaa käyttää valtuusto. Kuntalaisten kiinnostus perinteiseen kunnalliseen vaikuttamiseen on 1990-luvulta lähtien vähentynyt.

Korkea äänestysaktiivisuus lisää demokratian toimivuutta ja antaa kunnan toiminnalle kuntalaisten tuen.

Suora demokratia täydentää edustuksellista demokratiaa antamalla tietoa asukkaiden tarpeista ja mahdollistamalla asukkaiden vaikuttamisen ja osallistumisen päätösten valmisteluun ja palveluiden kehittämiseen. Kuntalaiset voivat toimia järjestöissä tai verkostoissa ja osallistua keskustelu- ja kuulemistilaisuuksiin, kyselytunteihin, asiakasraateihin, palvelujen käyttäjäpaneeliin tai erityyppisten neuvostojen ja asukasyhdistysten toimintaan.

Vaasan kaupunki panostaa sekä edustuksellisen että suoran demokratian kehittämiseen. Valtuusto päätti toukokuussa 2016 luottamushenkilöorganisaation uudistuksesta. Valtuuston asemaa vahvistetaan ja kaupungin päätöksentekojärjestelmää kehitetään. Samalla suora demokratia otetaan aiempaa selkeämmin osaksi kaupungin toimintaa.

Kuntalaki (10.4.2015/410) painottaa kuntalaisten osallisuuden ja kuntademokratian vahvistamista. Sen mukaan valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista sekä tehtävä tarvittaessa päätöksiä suoran demokratian toteutumisesta. Suoran demokratian vahvistaminen on ollut jo pitkään kehittämiskohteena myös muissa Pohjoismaissa (liite 3).

Kunnanvaltuusto päättää kunnan strategiasta, jossa määritellään kunnan toiminnan tavoitteet. Vaasan kaupungin strategiassa kuntalaisten osallistumisen tukeminen ja vahvistaminen on yksi kaupungin keskeisistä tavoitteista ja sen

nähdään vaikuttavan suoraan vaasalaisten hyvinvointiin. Osallistumisohjelman suhdetta kuntalai-

siin (1), edustukselliseen demokratiaan (2) ja kaupungin strategiaan (3) kuvataan seuraavasti:

1.2. Sähköinen osallistuminen

Digitalisaation myötä kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet ovat saaneet uuden ulottuvuuden. Erilaiset sähköisen osallistumisen keinot ovat lisääntyneet huomattavasti. Internetiä, sosiaalista mediaa, mobiilipalveluita ja muuta informaatio- ja viestintätekniikkaa voidaan hyödyntää vaikuttamisen välineinä. Ne täydentävät kuntalaisten osallistumisen keinovalikoimaa. Sähköinen osallistuminen vaatii kuntaorganisaatiolta työskentely- ja päätöksentekotapojen muutosta nopeampaan, joustavampaan ja avoimempaan suuntaan. Sosiaalinen media pakottaa myös kunnan miettimään organisaatiokulttuuriaan ja työprosessejaan.

Oikeusministeriö pitää internetsivuillaan yllä sähköisiä demokratiapalveluja (demokratia.fi), joiden avulla kansalaiset voivat osallistua asioiden valmisteluun ja esittää näkemyksiään valmis-teilla olevista asioista. Sähköiset palvelut, kuten otakantaa.fi ja nuortenideat.fi ovat vapaasti myös kuntien käytössä. Näiden lisäksi Vaasassa kehitetään kaupungin omia sähköisiä palveluita. Tavoitteena on helpottaa kuntalaisten asiointia, madaltaa osallistumiskynnystä sekä tehostaa kunnan prosesseja. Toimikunta näkee, että kuntalaisnäkökulman ja eri kuntalaisryhmien erityispiirteiden huomioiminen on tärkeää sähköisten palvelujen kehittämisessä.

Vuonna 2015 tehdyn selvityksen mukaan Vaasan kaupungin toimialat käyttävät osallistumisen

keinoja ja välineitä toimialansa palveluihin ja tarpeisiin. Palautetta kerätään jatkuvasti palvelupisteissä. Lisäksi järjestetään asiakasraateja ja kuulemis- ja keskustelutilaisuuksia. Myös kokemus- asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä.

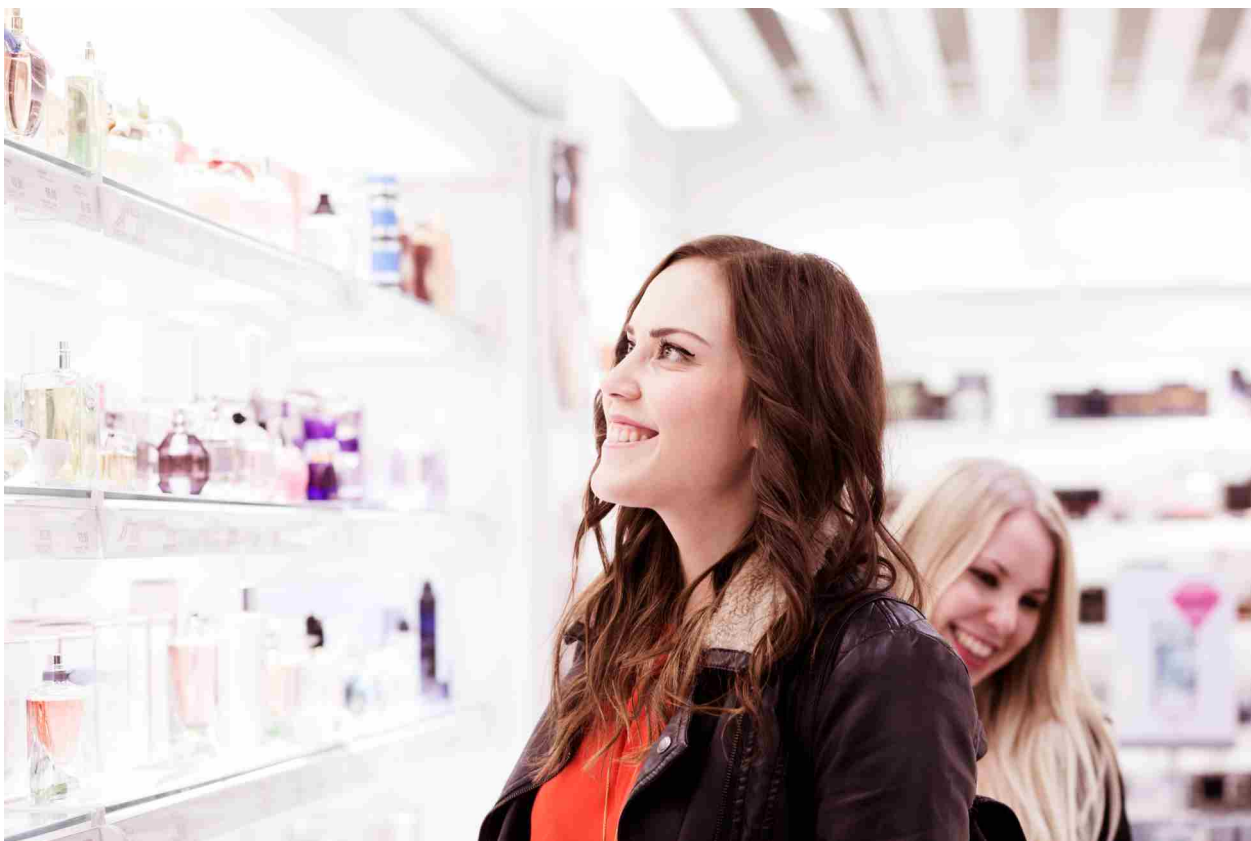
Selvityksessä tuli lisäksi esiin, ettei kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksien kehittämistä ole kaupungissa vastuutettu tai määriteltä selkeästi.

Esimerkkejä kaupungin osallistumisen tavoista:

Toimiala Osallistumismuoto	Sivistystoimi	Tekninen toimi	Sosiaali- ja terveystoimi	Yleishallinto
Asiakaspalaute	- Kerätään mm. museoissa, uimahallissa, kirjastoissa - Eri asiakasryhmien lomake- ja	- Sähköinen palautejärjestelmä katujen ja asuinympäristön kehittämiseen	- Kerätään kaikissa palvelupisteissä, "hymynaamat" - Eri asiakas/potilasryhmien lomake- ja nettikyselyt	- Kerätään yleisen palautejärjestelmän ja sosiaalisen median kautta, kaupungin strategiatyö, internet-sivut
Keskustelutilaisuudet/kuntalaiskävelyt	- Rakennemuutokset kuten koulujen ja kirjastojen lakkauttaminen	- Maankäytön suunnittelu - Omakotitalotontit - Kaavoitus: siilot, Ravilaakso	- Ikäihmisten teemalliset seminaarit - Rakennemuutokset esim. vuodeosastojen sulkemiset	- Valtuuston kyselytunnit
Kansalaisraadit	- Kirjaston tilamuutokset - Kulttuuritoimen tapahtumien järjestäminen - Museoiden näyttelytoiminta	- Linja-autoaseman aukion suunnittelu - Energia- ja ilmasto-ohjelman laadinta - Kaava-asiat	- Vammais-, ikä-, mielenterveys-, päihde- ja maahanmuuttoasioiden raadit - Esteettömyysraadit ja -kävelyt	- Strategian haastajaryhmät, esim. nuorisovaltuusto, korkea-kouluopiskelijat
Kokemusosaajat			- Päihde-, mielen- terveys- ja sosiaalityön alueilla	
Asiakasyhteistyö omatoimikirjasto	- Vähänkyrön omatoimikirjasto			

Kaavoituksessa osallistuminen ja osallistaminen ovat keskeinen osa toimintaa. Toimialaa säätelevä maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää osallistumisen suunnittelua ja organisointia jo hyvin varhaisessa vaiheessa kaavoitustyötä. Kaavoituksen pitkää kokemusta kuntalaisten osallistumisen ja vaikuttamisen toteutuksessa voisi hyödyntää kaupungin toimialoilla laajemminkin.

Viestintä ja kunnan palveluista tiedottaminen vaikuttavat osallistumisen onnistumiseen. Kuntalaisten on saatava tietoa kaupungin toiminnasta ja päätöksenteosta pystyäkseen osallistumaan ja vaikuttamaan siihen. Viestintä toimii julkisen keskustelun virittäjänä ja aktivoi asukkaita vaikuttamaan kaupungin toimintaan. Vaasan kaupungin

gissa käytetään mm. seuraavia osallistumista ja vaikuttamista tukevia viestinnän muotoja:

- * Kaupungin palveluihin, päätöksentekoon ja osallistumiseen liittyvät kaupungin internetsivut
- * Palveluihin liittyvät asiakastiedotteet
- * Neljä kertaa vuodessa ilmestyvä tiedotuslehti, joka jaetaan jokaiseen kotiin
- * Valtuuston kokousten suorat lähetykset ja tallenteet kaupungin internetsivuilla
- * Erilaiset esitteet kaupungin toiminnasta
- * Sosiaalinen media (Facebook, Twitter, Instagram, Pinterest, YouTube, blogit)
- * Tehostettu päätösviestintä selkokielellä ja viittomakielellä kaupungin internetsivuilla

Osallistumista ja vaikuttamista selvitettiin Kuntaliiton toimesta vuonna 2015 Arttu2- tutkimushankkeen kuntalaiskyselyllä, johon vastasi 430 vaasalaista. Kaksi kolmesta kuntalaisesta pitää kuntavaaleja edelleen tärkeimpänä keinona vaikuttaa oman kuntansa asioihin. Vähiten käytetty osallistumisen muoto on kuntalaisaloite. Vaasalaisten suora osallistuminen on tutkimustulosten mukaan lisääntynyt. Eniten käytettyjä osallistumisen tapoja ovat asiakas- tai käyttäjäkyselyyn vastaaminen, yhdistyksen tai järjestön toimintaan sekä vanhempainiltoihin osallistuminen. Parhaimpina vaikuttamisen tapoina vaasalaiset pitävät talkootyöhön tai yhdistyksen tai järjestön toimintaan osallistumista sekä suoraa yhteydenottoa kunnan viranhaltijaan. Eniten osallistutaan

ammattiyhdistyksen tai -järjestön, liikunta- tai urheiluseuran sekä asukasyhdistysten toimintaan.

1.3. Osallistumisen ja vaikuttamisen muotoja

Kuntalaisten osallistumisen ja vaikuttamisen edistämiseksi on kuntiin asetettava vuodesta 2017 lähtien vaikuttamistoimielimet eli vaikuttamisryhmät. Niitä ovat kuntalain (§ 26-29) mukaan Vaasassa jo toimivat nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto (Vaasassa ikäneuvosto) ja vammaisneuvosto. Vaasassa on myös maahanmuuttajaneuvosto, Vähänkyrön alueellinen ikäneuvosto sekä Vähänkyrön alueellinen vammaisneuvosto. Neuvostojen kokoonpanosta, asettamisesta ja toimintaa edellytyksistä päättää kaupunginhallitus. Nuorisovaltuusto valitaan nuorisovaaleilla, jossa ehdolle voivat asettua kaikki 13-20-vuotiaat vaasalaiset nuoret.

Vaikuttamisryhmien tehtävänä on kehittää edustamansa väestönosan osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Niillä tulee olla mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä niiden edustaman väestönosan kannalta. Päätösvaltaa niillä ei ole.

Kuvassa vaikuttamisryhmien sijoittuminen vaasalaisen kuntademokratian kenttään

Vaasassa on lisäksi 35 asukas- ja kyläyhdistystä, joiden toimintaan kaupunginhallitus myöntää vuosittain avustusta. Vuonna 2016 se oli 20 000 euroa. Asukasyhdistysten yhteistyöelimenä toimii vuonna 1990 perustettu asukasyhdistysten neuvottelukunta. Neuvottelukunta mahdollistaa asukasyhdistyksille resursseja muun muassa hankkimalla yhteistyökumppaneita ja erilaisia toiminnan kanavia. Asukasyhdistykset pitävät yllä oman alueensa kulttuuriperintöä ja perinteitä, ajavat alueensa asukkaiden asioita, järjestävät yhteisiä tapahtumia ja huolehtivat ympäristöstä. Asukasyhdistykset perustuvat alueen asukkaiden omaan aktiivisuuteen.

Kuntalaki mahdollistaa myös alueellisten toimielinten asettamisen. Vaasassa toimii Vähänkyrön aluelautakunta, joka asetettiin vuonna 2013 toteutuneen Vaasan ja Vähänkyrön kuntaliitoksen yhteydessä. Se seuraa ja valvoo alueen palvelujen organisointia ja alueen kehittämistä sekä turvaa asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia. Vaasan ja Vähänkyrön kuntaliitos on poikkeuksellinen, koska kunnilla ei ollut yhteistä maarajaa. Vähänkyrön aluelautakunnan toimikausi päättyy kuntien yhdistymissopimuksen päättyessä vuoden 2017 lopussa. Koska Vähänkyrön kaupunginosa on maantieteellisesti erillinen alue (niinkutsuttu enklaavi), on varmistettava että kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet taataan alueella myös jatkossa.

Vaasassa toimii kolme aluetoimikuntaa; Sundomin, Variskan ja Pohjoisten kaupunginosien (Gerbyn) aluetoimikunnat. Näiden tehtävänä on edistää toiminta-alueensa kehitystä ja asukkaiden ja alueella toimivien viranomaisten yhteistyötä sekä toimia niin, että asukkaiden todellisia vaikutusmahdollisuuksia heitä koskevissa asioissa lisätään. Kaupunginhallituksen myöntämää avustusta oli aluetoimikunnille varattu vuonna 2016 13 500 euroa. Sundomin aluetoimikunta toimii samalla Sundomin koulun johtokuntana. Koulussa toimivat vanhempainyhdistykset ovat tärkeä osa lähidemokratiaa ja näiden toimintaa tulisi kannustaa ja aktivoida.

Kaupungin neuvostot, nuorisovaltuusto, asukasyhdistykset, vanhempainneuvostot, aluelautakunta ja aluetoimikunnat muodostavat suhteellisen laajan vuorovaikutus- ja vaikuttamistoimielinten ryhmän. Niiden jäsenistöt koostuvat sekä luottamushenkilöistä että alueen asukkaista. Toiminta on vakiintunutta ja tavoittaa laajan joukon kuntalaisia. Osallistumistoimikunta näkee, että näiden jo toimivien ja olemassa olevien vaikuttamisryhmien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia tulee tukea ja vahvistaa ja tarvittaessa myös selkiyttää.

1.4. Kehittämiskohteita ja haasteita

Osallistumisohjelmaa valmisteltiin vuorovaikutteisesti ja erityisesti haluttiin vuoropuhelua kaupunkilaisten kanssa. Ohjelmatyöstä tiedotettiin säännöllisesti kaupungin internetsivuilla sekä sosiaalisessa ja perinteisessä mediassa. Sähköpostin kautta oli mahdollista lähettää palautetta toimikunnalle. Osallistumisesta pyydettiin kommentteja myös kaupungin henkilöstöltä.

Palautetta saatiin muun muassa kaupungin alueiden käytöstä sekä neuvostojen toiminnasta ja roolista. Toimikunta vastaanotti myös ikäneuvoston kannanoton vanhusväestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista. Osallistumisohjelman laadintaa pidettiin hyvänä asiana. Lisäksi saatiin vinkkejä osallistumista ja vaikuttamista koskevista hyvistä käytänteistä.

Kaupungin nuorisovaltuuston ja neuvostojen edustajien kanssa pidetyssä keskustelutilaisuudessa 15.3.2016 osallistumista ja sähköisiä palveluita kommentoitiin seuraavasti:

- * Nuorisovaltuuston edustajien mukaan nuoret ovat aktiivisia sähköisten palveluiden ja sosiaalisen median käyttäjiä, mutta kaupungin palautejärjestelmät tuntuvat virallisilta ja jäykiltä, eivätkä nuoret koe niitä heille luontaisiksi osallistumisen välineiksi.
- * Ikäneuvoston edustajat painottivat sitä, että perinteiset asiointitavat tulisi edelleen säilyttää sähköisten palveluiden rinnalla. Tässä ryhmässä tietotekniikan ja sähköisten palveluiden käytössä on suuria eroja.
- * Myös vammaisneuvoston edustajan mukaan vaihtoehtoinen asiointikanava on tärkeää säilyttää. Lisäksi tulisi huomioida kaupungin internetsivujen tekninen selkeys ja selkokieliys eri vammaisryhmien käyttämien apuohjelmien toimivuuden kannalta.
- * Maahanmuuttajaneuvoston edustajan mukaan kaupungin internetsivujen kääntäminen tärkeimpien osien ja yhteystietojen osalta kaupungissa eniten käytetyille kielille helpottaisi asiointia ja ohjaisi asiakkaita paremmin oikeaa asiaa hoitavan viraston tai henkilön suuntaan. Internetsivut ovat tällä hetkellä suomeksi ja ruotsiksi, tiivistelmät englanniksi.

Kaupunkikonserniin kuuluvassa Vaasan Sähkön toimitilassa pidettiin 20.4.2016 Wasacafe-tilaisuus, jossa noin 60 vaasalaista keskusteli siitä, miten suoraa demokratiaa voidaan toteuttaa Vaasassa ja millaisia asioita osallistumisohjelmassa tulisi ottaa huomioon. Keskusteluissa nousi tiivistystiesiin:

- * Koettiin, että kaupungin asioihin ei ole helppoa vaikuttaa, joten selkeät toimintatavat osallistumiselle ja vaikuttamiselle tarvitaan.
- * Olemassa olevien toimintojen, kuten eri neuvostojen ja asukasyhdistysten koordinointi, kehittäminen ja rooli halutaan selkeämmäksi osaksi kaupungin toiminnan kehittämistä.
- * Kansalaisraateja ja keskustelutilaisuuksia pitäisi järjestää suurista teemoista tai suurista kuntalaisia koskettavista päätöksistä. Mukaan tarvitaan niin luottamushenkilöitä, virkamiehiä kuin kuntalaisiakin.
- * Kansalaiset halutaan äänestämään vaaleissa innokkaammin ja heräämään vaikuttamaan omiin asioihinsa. Puolueilla tulisi olla selkeämmät ohjelmat, jotta äänestäjät tietävät, mistä asioista he äänestävät.
- * Palautteen antajalle tulisi tulla tietoa, miten palaute on tullut käsitellyksi ja mihin se on vaikuttanut asioihin. Keskustelukulttuuria ja -paikkoja pitäisi kehittää kaupunkilaisten ja viranhaltijoiden välille.
- * Vaikuttamisen ja suoran demokratian opetusta tulisi saada jo peruskouluihin. Vaikuttaminen ja passiivisuudesta pois pyrkiminen on jotain, mihin opitaan elämän varrella.
- * Kaupungin tiedotuslehteä pidetään hyvänä kanavana, sen rinnalle haluttaisiin vielä enemmän keskustelua sosiaaliseen mediaan.

Osallistumistoimikunta pitää työn aikana saamaansa palautetta ja evästyksiä huomionarvoisina ja toteaa, että on tärkeää varmistaa, että eri kuntalaisryhmillä on mahdollisuus osallistua kaupungin toimintaan. Kaikkia palautteissa ja keskusteluissa esiin nousseita asioita ei ole mahdollista välittömästi osallistumisohjelman kautta ratkaista, mutta on tärkeää, että tarpeet tunnistetaan ja kaupungin viranhaltijat voivat ottaa ne huomioon.

Osallistumiseen ja vaikuttamiseen liittyvät haasteet ja kehittämiskohteet:

- * Kunnallisvaalien alhainen äänestysprosentti
- * Kaupungin suoran osallistumisen keinoja ja menetelmiä ei tunneta
- * Kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksien kehittämistä ei ole kaupungin organisaatiossa vastuutettu, toiminta sirpaloitunutta
- * Osallistumisen tulosten analysointi ja hyödyntäminen on puutteellista
- * Kaupungissa on monia vuorovaikutus- ja vaikuttamistoimielimiä, niiden työnjako on joiltakin osin epäselvä ja tiedonkulku kaipaa parantamista
- * Tiedottamiseen liittyvät haasteet
- * Kaupungin toimintaperiaatteiden jatkuva arviointi kuntalaisten osallistumisen näkökulmasta

2. OSALLISTUMISOHJELMA 2017—2020

2.1. Osallistumisohtelma vaasalaisen demokratian uudistajana

Osallistumisohtelma tarkastelee suoran demokratian keinoja, joilla kuntalainen voi osallistua ja vaikuttaa kunnan päätöksentekoon. Ne täydentävät edustukselliseen demokratiaan kuuluvien asioiden valmistelua ja päätöksentekoa. Ohjelmalla pyritään vahvistamaan kuntalaisten osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja, tuomaan ne jokaisen ulottuville ja kannustamaan kuntalaisia käyttämään niitä. Osallistumisohtelma on vaiheistettu vuosille 2016—2020. Ohjelmakauden alussa pyritään vahvistamaan jo olemassa olevia osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja. Vuosina 2017—2018 kokeillaan myös uusia osallistumisen tapoja. Vuosien 2018—2020 aikana osallistuminen liitetään kiinteämmin osaksi kaupungin toimintaa.

2.2. Osallistumisrakenteiden ja prosessien vahvistaminen 2016—2017

Seuraavaan on koottu toimenpide-ehdotuksia, joilla osallistumisen ja vaikuttamisen haasteisiin on mahdollista konkreettisesti vaikuttaa.

2.2.1. Asukasyhdistykset, asukasyhdistysten neuvottelukunta, aluetoimikunnat

- * Tuetaan asukkaita talkootyössä ja muussa omaan alueeseen liittyvässä toiminnassa
- * Vahvistetaan kaupungin toimialojen kumppanuutta

2.2.2. Kolmannen sektorin ja kaupungin yhteistyön ja kumppanuuden vahvistaminen

- * Toiminnan ja tapahtumien tukeminen
- * Kumppanuussopimusten solmiminen

2.2.3. Ikä-, vammais- ja maahanmuuttaja-neuvostot ja nuorisovaltuusto

- * Parannetaan tiedonkulkua ja vuorovaikutusta hallinnon ja neuvostojen välillä valmistelussa olevien asioiden osalta, viranhaltijat informoivat asioista varhaisessa vaiheessa
- * Kaupunginjohtajan keskustelutilaisuudet neuvostoille ja nuorisovaltuustolle säännöllisesti kaksi kertaa vuodessa yhdessä päätetyistä teemoista

2.2.4. Valtuuston kyselytunnit kuntalaisille 2017 alkaen

- * 1-2 kertaa vuodessa ennalta sovituista aiheista, kaikille avoimessa tilaisuudessa, kysymyksiin vastaamassa valtuutetut ja viranhaltijat

2.2.5. "Matalan kynnyksen" aluetoimintasuunnitelman ja asiakasraatien järjestäminen ennen merkittäviä päätöksiä, suurten organisaatiomuutosten yhteydessä ja otettaessa käyttöön uusia tiloja ja palveluja

- * Keskustelemassa kuntalaiset, luottamushenkilöt ja viranhaltijat
- * Voidaan järjestää myös alueen asukkaiden ja yhdistysten aloitteesta

2.2.6. Koulujen ja päiväkotien vanhempainyhdistysten toiminnan aktivoiminen ja tukeminen

- * Mahdollinen yhteistyö asukas-yhdistysten kanssa
- * Rehtori/päiväkodin johtaja informoi tarvittaessa vanhempainyhdistyksiä ja alueen luottamushenkilöitä ajankohtaisista aiheista

2.2.7. Yhteydenpidon tiivistäminen opiskelijoihin

- * Kannustetaan opiskelijoita osallistumaan ja vaikuttamaan tehostamalla kaupungin ja opiskelijoiden vuorovaikutusta
- * Opiskelijoille tarjotaan aktiivisesti harjoittelu- paikkoja ja opinnäytetöiden aiheita

2.2.8. Parannetaan kuntalaisten tietoa olemassa olevista osallistumisen keinoista

- * Tiedotetaan nykyisistä osallistumisen ja vaikuttamisen kanavista kaupungin internetsivuilta, kaupungin tiedotuslehdessä ja ilmoituslehtien ajankohtaistiedotteilla säännöllisesti
- * Kehitetään kaupungin internetsivujen Vaikutusosion sisältöä

2.2.9. Kannustetaan kuntalaisia äänestämään kuntavaaleissa

- * Kampanjoidaan kuntavaaleissa äänestämisen tärkeydestä esimerkiksi kaupungin internetsivuilla yhteistyössä keskusvaalilautakunnan kanssa

2.3. Kokeilujen ja pilottien käynnistäminen 2017-2018

Pilotoidaan uusia tapahtumia, osallistumisen muotoja ja hankkeita sekä selvitetään ulkopuolisen rahoituksen mahdollisuuksia pilottivaiheelle tai toiminnan jatkamiselle, haetaan kumppaneita.

2.3.1. Digituutoritoiminta – sähköisten palveluiden henkilökohtainen tuki

- * Selvitetään digituutoritoiminnan aloittamista, jossa ikäihmisillä ja muilla kuntalaisilla olisi mahdollisuus saada opastusta kaupungin sähköisten palveluiden käytössä tähän sopivissa kaupungin palvelupisteissä (esimerkiksi kansalaisinfo, kirjasto, palvelutalot)

2.3.2. Kuntalaiset kehittäjinä

- * Haetaan kuntalaisia mukaan palvelun tai toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen internetsivuilla, sosiaalisessa mediassa, lehdissä, toimipisteissä ym. julkaistavalla ilmoituksella tai kysymällä olemassa olevalta käyttäjäkunnalta

2.3.3. Wasacafe-keskustelutilaisuudet

- * Jatketaan kaupungin tai kaupunkikonsernin tiloissa pidettäviä keskustelutilaisuuksia, jolloin vaasalaiset pääsevät samalla näkemään kaupungin toimintaa ja tiloja ja osallistumaan kehittämiseen

2.3.4. Kuntalaisidea

- * Luodaan sähköinen kanava, jonka kautta jätetty idea tai kehittämisesitys tarvitsee tuekseen esimerkiksi 100 "tykkäystä" tai muuta tuen ilmaisua, jonka jälkeen se voidaan ottaa viralliseen käsittelyyn
- * Madalletaan kynnystä osallistua ja innostetaan esittämään "hurjiakin" ideoita

2.3.5. Vaasan syntymäpäivä 2. lokakuuta

- * Järjestetään vaasalaisille erilaisia tapahtumia täydentämään kaupungin virallista sidosryhmi- en vastaanottoa – vaasalaisten yhteiset synttä- rit

2.3.6. Osallistuva kotouttaminen (kts. Hämeen- linnan minipilotit: <http://www.hameenlinna.fi/Asioiti/Avustukset/Minipilotti/>)

- * Yhdistykset, yritykset ja muut toimijatideoivat kotouttamista edistäviä tapahtumia
- * Kohdejoukkona oleskeluluvan saaneet Vaasan kotikunnaksi valitsevat henkilöt
- * Kohdennetaan valtion myöntämää ja kaupungin omaa resurssointia näihin tapahtumiin

2.3.7. Vaasan itäisen alueen osallistuvan budjetoinnin pilotti

Asukkaat pääsevät päättämään tietyn summan käytöstä ennalta määritellyissä puitteissa.

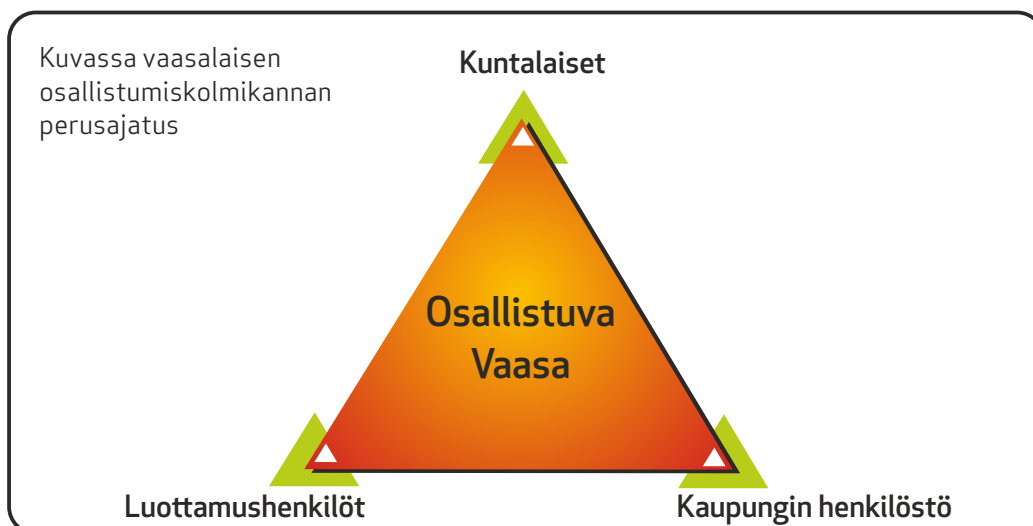
- * Kaupungin panoksena varata vuosien 2017 (5000 €) ja 2018 (10 000 €) talousarvioon osallistuvan budjetoinnin kokeiluun ja kokemusten hankkimiseen. Summa kohdennetaan nuorille ja osoitetaan nuorisotoimen budjettiin esimerkiksi seuraaviin kohteisiin:
- * Nuorten vaikuttamiskahvila Ristinummella yhteistyössä Setlementin ja kaupungin nuorisotoimen kanssa
- * Alueen 13-29-vuotiaiden nuorten aktiivinen panos vaikuttamiskahvilan toiminnassa, vrt. Helsingin Ruuti-toiminta (http://www.hel.fi/www/nk/fi/paatoksenteke/Ruuti_vaiuttamisjarjestelma/)

2.4. Toimintalinjauksia 2017–2020

2.4.1. Vaasalainen osallistumiskolmikanta

Kaupunki tarvitsee organisaation ulkopuolisten ihmisten mielipiteitä uusien näkökulmien ja uuden tiedon saamiseksi. Asukkaille tulee varata mahdollisuus niin halutessaan vaikuttaa monipuolisten ja eri elämäntilanteisiin sopivien osallistumisen keinojen kautta. Asukkaiden osallistumisen edellytyksenä on tiedon saanti kaupungin asioista ja siitä, millä tavoin voi vaikuttaa. Asukkaiden on saatava myös palautteen siitä, miten osallistuminen on suunnittelussa ja päätöksenteossa otettu huomioon.

Osallistumistoimikunta pitää kaupungin asukkaiden ja kaupungin välisen vuorovaikutuksen parantamista tärkeänä. Toimikunta näkee, että vuorovaikutuksen tulisi toteutua asukkaiden, kaupungin henkilöstön ja luottamushenkilöiden välisenä avoimena, aktiivisena ja vuorovaikutteisena yhteistyönä. Tätä toimintaperiaatetta kutsutaan vaasalaiseksi osallistumiskolmikan- naksi.

2.4.2. Kaupungin viranhaltijoiden, henkilöstön sekä luottamushenkilöiden rooli osallistumisessa

Osallistumisen onnistumisen kannalta on keskeistä, että kaupungin toimialoilla nimetään osallistumisesta vastaavat viranhaltijat ja osallistumisen koordinointi vastuutetaan. Osallistumiseen panostaminen ja sen koordinointi vaativat myös henkilöstöresurssien tarkastelua. On tärkeää, että käynnissä oleviin osallistumisprosesseihin voidaan keskittyä ja ne hoidetaan hyvin.

Kaupungin henkilöstölle, viranhaltijoille ja luottamushenkilöille järjestetään kaupungin koulutusohjelmaan sisällytettävää koulutusta siitä, miten osallistumista suunnitellaan, toteutetaan ja miten se otetaan huomioon päätöksenteossa. Viestinnällä on merkittävä rooli osallistumisen ja vaikuttamisen tukemisessa ja avoimen vuoropuhelun ylläpitämisessä. Viestintä välittää asukkaille tietoa valmistelussa olevista asioista ja varmistaa osaltaan, että asukkaat tuntevat vaikutusmahdollisuutensa ja osallistumisen kanavat. Osallistumisen tulisi jatkossa olla osa jokapäiväistä toimintaa ja täydentää osaltaan edustuksellista demokratiaa. Vaasalaisen osallistumiskolmikan kaikkien osapuolten aktiivisuus on tärkeää avoimen vuorovaikutuksen ylläpitämiseksi ja onnistumiseksi.

2.4.3. Osallistumisohjelman seuranta ja jatkuva kehittäminen

Osallistumisohjelman kehittämistoimenpiteistä vastaavat kaupungin eri toimialat osana omaa toimintaansa. Ohjelman toteutumisesta raportoidaan valtuustolle vuosittain osana kaupunkistrategian käsittelyä. Osallistumisohjelma päivitetään viimeistään vuonna 2020 ja samalla arvioidaan ensimmäisen ohjelmakauden toteutumista. Kaupungin eri oppilaitosten opiskelijoille tarjotaan osallistumisen ja vaikuttamisen kehittämistä edistäviä tutkimusaiheita.

Vaasan kaupungin osallistumisohjelma on laadittu kaupungin asukkaiden ja kaupunkiorganisaation tueksi. Se kartoittaa osallistumisen nykytilaa Vaasan kaupungissa ja antaa ehdotuksia siitä, kuinka asukkaat voivat jatkossakin osallistua ja vaikuttaa asioiden valmisteluun, palvelujen suunnitteluun ja kaupungin toimintaan. Kaupunginvaltuuston käsittelyn jälkeen varsinainen työ osallistumisen ja vaikuttamisen keinojen vahvistamisen parissa voi kaupungissa alkaa.

Toimikunta toivoo, että kaupunginvaltuusto 19.12.2016 hyväksyy osallistumisohjelman. Sen jälkeen kaupunginhallitus linjaa toimeenpanopäätöksessään ohjelmaan sisältyvien toimenpiteiden jatkovalmistelijat ja aikataulun siten, että heti uusien toimielinten aloittaessa työnsä 1.6. 2017 ne pääsevät viemään ehdotuksia eteenpäin.

OSALLISTUMISTOIMIKUNNAN KOKOONPANO JA TYÖSKENTELY

Kaupunginhallitus asetti 9.11.2015 § 402 osallistumistoimikunnan valmistelevaan osallistumisohjelmaa. Toimikuntaan valittiin edustajat jokaisesta poliittisesta ryhmästä seuraavasti:

Anita Niemi-lilahti (puheenjohtaja, sd.)
Anne Salovaara-Kero (r.)
Anneli Lehto (vas.)
Anne-Marie Viinamäki (kok.)
Risto Kukko (varapuheenjohtaja, kesk.)
Mauri Ollila (ps.)
Juha Tuomikoski (vihr.)
Heimo Hokkanen (kd.)

Pysyvinä asiantuntijoina ovat toimineet kansliapäällikkö Anna-Maija Iitola ja kehitysjohtaja Susanna Slotte-Kock ja sihteerinä erityisasiantuntija Marjo Mäki-Krekola.

Toimikunta kokoontui seitsemän kertaa (12.1., 16.2., 15.3., 7.6., 23.8., 20.9. ja 18.10.2016). Lisäksi toimikunta toteutti 20.4. kuntalaisten keskustelutilaisuuden Wasacafe'n.

Toimikunnan työskentelyn aikana kuultiin asiantuntijoita ja eri sidosryhmien edustajia sekä osallistuttiin eri tilaisuuksiin seuraavasti:

16.2.2016	dosentti, yliopistonlehtori Harri Raisio, Vaasan yliopisto
	kehittämissuunnittelija Marjo Hannu-Jama, Vaasan kaupunki, kaupunkikehitys
15.3.2016	it-suunnittelupäällikkö Juha Antila, Vaasan kaupunki, tietohallinto
	tiedotuspäällikkö Jenni Tuliniemi, Vaasan kaupunki, viestintäyksikkö
	Ikäneuvosto: Erkki Mäkelä, Aino Vainionpää ja Irmeli Mandell
	Vammaisneuvosto: Ritva Hagelberg ja Tiina Mäki
	Maahanmuuttajaneuvosto: Tea Hietamäki ja Giovanna Teir
	Nuorisovaltuusto: Ronja Karvinen ja Markus Halla-aho
16.3.2016	toimikunnan puheenjohtaja ja sihteeri vierailivat asukasyhdistysten neuvottelukunnan kokouksessa kertomassa osallistumisohjelmatyöstä
20.4.2016	tutkijatohtori Marina Lindell, Åbo Akademi, Wasacafe-tilaisuuden alustus
1.6.2016	toimikunnan sihteeri osallistui kaupunginjohtajan kaupungin neuvostoille ja nuorisovaltuustolle pitämään keskustelutilaisuuteen
7.6.2016	hallintojohtaja Veli-Matti Laitinen, Vaasan kaupunki, hallintopalvelut
	kaavoitusjohtaja Päivi Korkealaakso, Vaasan kaupunki, kaavoitus
15.6.2016	osallistumistoimikunnan puheenjohtaja osallistui Vaasan itäisen alueen osallistuvan budjetoinnin pilotti-kokeilua koskevaan kokoukseen
23.8.2016	tiedotuspäällikkö Jenni Tuliniemi, Vaasan kaupunki, viestintäyksikkö

WASACAFE-TILAISUUDESSA 20.4.2016 ESIINNOUSSEITA AJATUKSIA JA IDEOITA ASUKKAIDEN OSALLISTUMISESTA

Keskustelu/vuorovaikutus/keskustelukulttuuri/luottamuksen luominen asukkaiden ja kaupungin välille

- Asukkaiden ja kaupungin välillä pitäisi olla enemmän vuorovaikutusta ja kaupunkilaisten tulisi voida vaikuttaa monipuolisesti kaupungin toimintaan
- Kuntalaisten ja virkamiesten sekä kuntalaisten ja poliitikkojen välillä ei ole keskustelukulttuuria
- Osallistettaisiin kuntalaisia pieniin projekteihin, jossa jokainen saisi päättää omasta osallistumisestaan
- Jo asioiden valmisteluvaiheessa pitäisi pyytää kannanottoa (ei kuitenkaan liikaa)
- Asiat tuodaan julkisuuteen vasta sitten kun ne on viety jo niin pitkälle, että muutoksia vaikea toteuttaa
- Miten saadaan heikompien ryhmien kannat esiin? Nyt vahvat ryhmät lobbaavat
- Miten saadaan nuoret mukaan?
- Miten kouluissa asia tulee esiin, miten oppilas pääsee osallistumaan?
- Ongelma, että hyvin pieni ryhmä kuntalaisista osallistuu
- Tarvitaan yhtä köyttä-toimintaa sekä talkoohenkeä, joka synnyttää luottamusta, turvallisuutta, jatkuvuutta ja yhteisöllisyyttä kaupunkiin ja kaupungissa
- Avoin nettikeskustelufoorumi iso hyödyntämismahdollisuus
- Kaavoituskatsaukset ovat hyviä mutta tarvitaan enemmän tilaisuuksia, jossa asioista voidaan keskustella ja kuntalaisten ideoita kuunneltaisiin esim. sisäsataman, kaupunginrannan kehittämisessä, keskustan kehittämisessä – tilaisuuksia jo ennen kuin on tehty mitään eli suunnittelun alkuvaiheessa
- Neuvoa antavan kansanäänestyksen jonkinlainen soveltaminen kuntalaisten kuulemisessa, esim. sillojen kohtalosta voisi päättää em. pohjalta
- Talkoopäivät, siivous tms., jossa päättäjät ja miksei myös virkamiehet mukana ja jossa voidaan samalla verkostoitua, keskustella ja antaa palautetta päättäjille ja valmistelijoille
- Virkamiehiltä vaaditaan kykyä osata kuunnella
- Virkamiehet eivät koskaan kuuntele
- Luottamuksen syntyminen virkamiehen ja kuntalaisen välille, oma tyyli vaikuttaa
- Turhautumista tulee, jos mitään esiin tuotuja asioita ei oteta huomioon
- Kannatuksesta kilpailemisen sijaan poliittisten päättäjien fokus yhteistyöhön ja kuntalaisten tarpeista lähtevien palvelujen kehittämiseen
- Päättäjiä on pyydetty paikalle, eivät osallistu
- Valtuutetuille vastaanottoaikoja
- Suora demokratia pitäisi niveltää päätöksentekoprosessiin
- Luottamushenkilöorganisaation kehittäminen kyseenalaistettiin, luottamushenkilönä toimiminen on hyvää harjoitusta osallistumiselle, onnistuuko nuorten aktivointi uudessa mallissa?
- Kaupungin neuvostot toimivat jo nyt vaikuttamisryhminä

Kansalaisraati/keskustelutilaisuus

- Tällaisia kohtaamis- ja keskustelutilaisuuksia kuin Wasacafe tarvitaan lisää
- Keskustelutilaisuuksia/kansalaisraateja isoista asioista tai eri teemoista, jossa poliitikot ja virkamiehet paikalla ja kuntalaiset saavat tuoda esille näkemyksiään, etukäteisinfon merkitys päätöksentekoon
- Kansalaisraati arvioimaan päätösten vaikutuksia etukäteen
- Kaupunginosissa keskustelutilaisuuksia vuosittain, jossa voi kysyä ja kertoa
- Aluetoimikunnilla ja asukas yhdistyksillä, päättäjillä ja viranomaisilla pitäisi olla enemmän vuorovaikutusta ja yhteistyötä ja sille selkeät yhteistoimintamuodot ja – käytännöt.
- Aluepainotus kuntalaisten aktivoimisessa

Äänestysaktiviteetti

- Äänestysaktiviteetin nostaminen kampanjalla, äänestämään työporukalla, ystäväporukalla,

koko perheen kesken ja vaalien merkityksen korostaminen

- Valtuustoryhmien/puolueiden ohjelmat oltava selkeästi esillä ja otettava kantaa asioihin ennen vaaleja että kuntalaiset tietävät mitä mieltä asioista ollaan

Tiedottaminen/Kaupungin tiedotuslehti

- Tiedottaminen on keskeinen osallisuuden keino ja kaupunki-kaupunkilaiset - vuorovaikutuksen yksi tärkeimmistä palasista
- Kaupunkilaisille suunnatun tiedon pitäisi olla yksiselitteisesti ja helposti löydettävissä
- Kotisivuilta on vaikea löytää ”oikea nappi”, jonka takaa mikäkin tieto löytyy
- Tärkeää huomioida ja ottaa vakavasti heikommassa asemassa olevien väestöryhmien osallisuus tietoon
- Tiedottamisen näkökulmana pitäisi olla kaupunkilaisten tiedon tarve ja ajankohtaisuus sekä tiedon saavutettavuus ja saatavuus
- Kaupungin tiedotuslehti hyvä – infoava, mutta lehdessä voisi olla säännönmukaisesti osio, jossa kuntalaiset voisivat antaa palautetta, ideoita ja ehdotuksia, eli kaupunkilaisten näkökulman esiintuominen joko lehdessä esillä oleviin asioihin tai mikä nyt tärkeältä tuntuu
- Lehti voisi ilmestyä useammin ja sosiaalisen median voisi yhdistää kiinteämmin mukaan
- Vuorovaikutuksellisempi kuntalaisten suuntaan, ehdotuksia kuntalaisilta sisällöstä
- Lehden avaaminen ilmoitusmarkkinoinnille?
- Hyödyllisiä vinkkejä kaupungin toiminnasta kuntalaisille

Palaute

- Kaupungin pitää antaa palautetta kuntalaisille, sähköposteihin pitää vastata
- Turhauttavaa kun ei tapahdu, kaupungilta ei oteta yhteyttä eikä vastata ennen päätöksiä infoa kaupunkilaisille
- Tiedottamiseen kuuluu myös palaute siitä, miten kaupunkilaisten ideat otetaan käyttöön ja miten heidän osallisuus ja aktiivisuus vaikuttavat

Missä asioissa pitäisi olla suoraa demokratiaa, millä foorumilla?

- Kaavoitus, asukasyhdistysten mielipide pitäisi ottaa huomioon
- Lähipalvelut (koulu, kirjasto)
- Kansalaisten tahto olisi hyvä ”koeponnistaa” ennen päätöksentekoa, esitettävä vaihtoehtoisia päätöksiä
- Kaupungin omistamien kiinteistöjen käyttö tulisi olla kansalaisten käsittelyssä

Hyvinvointi

- Kaupunkilaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen monipuolisilla kulttuuripalveluilla: kaupungin panostettava ja kiinnitettävä huomiota tähän kokonaisuuteen päätöksenteossa kirjastot, koulutus ja hyvinvoiva Vaasa on myös imago-kysymys
- Yritysten kanssa tehtävä yhteistyö ja yritysilmapiirin kehittäminen keskeinen hyvinvoinnin ja sen rahoittamisen lähde
- Keskustelu ja yhteiset seminaarit sekä aluepolitiikan edistäminen yhteistyössä kaupunkilaisten kanssa
- Asumisympäristö kaikille kuntoon

Liikennekulttuuri

- Kaupungin liikennejärjestelyjen osalta jo päätöksenteossa vuosia sitten annettuja lupauksia ei ole kaupunkilaisille pidetty – tämä syö kaupunkilaisten luottamusta kaupungin toimintaa kohtaan sekä vaikuttaa kaupunkilaisten turvallisuuden, osallisuuden sekä vaikuttamisen kokemuksiin
- Kevyen liikenteen järjestelyt, joissa jalankulku ja pyöräily eriytetään, kaduille omat pyöräilykaistat, erilliset pyörätiekartat, liikennesääntöjen noudattaminen-kampanja
- Julkisen liikenteen parantaminen, infotauluja busseihin kaupungin asioista pääkaupunkiseudun tapaan
- Riittävästi pysäköintipaikkoja keskustaan

Osallistumistoimikunnalle

- Toivottavasti osallistumistoimikunta löytää lähi/suoran demokratian toimintaperiaatteen
- Osallistumistoimikunnan pidettävä kirjaa asioista, jotka ovat muuttuneet kansalaistoiminnan ansiosta - on onnistumisen mittari
- Lisää erilaisia vaikuttamismahdollisuuksia demokratian kehittämiseksi
- Vapaaehtoisen toiminnan lisääminen esim. kirjastojen pitämisessä auki
- Miten saadaan ihmiset mukaan? Ihmisten ajasta kova kilpailu nykyään, mikä se juttu on mikä kiinnostaa?

Muuta

- Palosaaren kampusalue hyvä, korkeakoulutuksen nostaminen energiaklusterin rinnalle
- Vaasan info-Tv (kuten Botnia-tv aikoinaan)
- Tiivistetty kaupunkirakentaminen ei hyvä suuntaus, ilmava kaupunkikuva halutaan säilyttää
- Palokatuojen kehittäminen ihmisten kohtaamispaikoiksi hyvä

Esimerkki Wasacafe-tilaisuuden työskentelyn annista

Teeri-Kiila ry / Tapio Hakola 2016-04-21

WasaCafe, kuntalaisten vaikuttamisen parantaminen kaupungin hallinnossa ja toimintojen kehittämisessä 8 - kenttäinen SWOT - analyysi, laadittu Vaasan Sähkön tiloissa käydyin yhden ryhmän keskustelujen 20.04.2016 pohjalta

Tavoitteena luoda toimintamalli ja prosessi, jossa kuntalaisten eli hallinnon asiakkaiden näkemykset tulevat otetuksi huomioon

Sisäiset Ulkoiset	1.S Vahvuudet Vaikuttamisen mahdollisuuksien lisäämiseen on herätty kaupungin hallinnossa positiivinen lähtökohta. Halu panostaa oikeiden asioiden tekemiseen, tarpeettomien välttäminen. Halu perustaa päätökset aitojen ydintarpeiden täyttämiseksi.	2.W Heikkoudet Asiat valmistellaan pienessä piirissä oletusten pohjalta. Asioiden valmistelu jää puolitiehen, päätösten perusteet puutteellisia. Kentän ääntä ei osata hyödyntää 'tarpei-ta ei tunneta' turhia, vinoutuneita päätöksiä. Vuorovaikutus eri toimialojen välillä vähäistä.
	3.O Mahdollisuudet "Kentän asiantuntijoiden" eli kansalaisten näkemysten esiin saaminen. Muiden alojen ja alueiden asiantuntijoiden hyödyntäminen. Vaasassa on hyvin laaja-alaista osaamista yliopistossa ja muissa oppilaitoksissa. Teollisuudessa runsaasti hyviksi todettuja käytäntöjä ja prosesseja malleiksi.	5.O + S Onnistumistekijät Luodaan "osaamisrengas" kansalaisista ja muiden alojen asiantuntijoista toimialoittain. Otetaan käyttöön muualla hyviksi todettuja toimintamalleja. Kiinnitetään huomiota tarpeisiin keinojen sijaan, tavoitteiden kirkastus spesifikaatioiksi. "Viestivä johtaminen ja selkeä päätöksenteko"
	4.T Uhat Tehdään päätöksiä "vääristä" asioista. Keinot keskiössä, eivät tarpeet. Kokonaisnäkemys puuttuu. Realiteetit hakuisassa, muutosten huomioonottaminen hataraa aikaisempia päätöksiä joudutaan paikkaamaan uusilla päätöksillä, syntyy "nurkkaanajotilanne". Kustannusarvioiden ylittyminen. Aasukat muuttavat muualle.	5.O + W Heikkoudet vahvuuksiksi Kuulemiset mukaan aikaisessa vaiheessa valmistelua. Avoimuutta toimintaan. Vuorovaikutuskurssit, mallia Ruotsista. "Diskuteeramisen" hyödyntäminen toteutus nopeaa, tehokasta, jokaisella selkeä tavoite. Jo peruskoulussa perehdytetään vuoro-vaikutukseen ja demokratiaan. Some mukaan!
	7.T + S Uhat vahvuuksiksi Prosessien selkeyttäminen ja kuvaus. Rajapitojen ja vaikutusmahdollisuuksien määrittäminen. Tulostittareihin laatunäkökanta mukaan. Kokonaisuuksien huomioonottaminen. Raja-aidat mataliksi, yhteiseen "kieleen" ja termistöön perehdyttäminen	8.T + W Mahdolliset kriisitilanteet Epäonnistumisten analysointi ja niistä oppiminen. Ei haeta syyllisiä vaan kehityskohteita. Pitkäjänteisyyttä toimintaan, demokratian opiskelu on pitkä prosessiuskoa "kuolemanlaakson" ylipääsemiseen. Epäonnistumisista onnistumisiin!

S = Strengths - Vahvuudet W = Weaknesses - Heikkoudet O = Opportunities - Mahdollisuudet T = Threats - Uhat

Kehittämissuunnittelija Marjo Hannu-Jama
Kaupunkikehitys, Vaasan kaupunki

KUNTIEN OSALLISTUMISKEINOJEN POHJOISMAINEN VERTAILU

OSALLISUUDEN EDISTÄMINEN POHJOISMAISSA - KOHTI KESTÄVÄÄ HYVINVOINTIKEHITYSTÄ

Yhteiskunta ja sen osana julkinen sektori ovat merkittävien muutosten edessä. Kestävää hyvinvointikehitystä koettelevat yhä lähemmäksi tulevat globaalit haasteet. Useat päällekkäiset yhteiskuntarakenteelliset muutosprosessit ja monet viimeaikaiset yhteiskunnalliset ilmiöt osoittavat, että kuntien politiikkatehtäviä ja hallintoa haastetaan uudella tavalla. Kunnan asukkaiden rooli on myös muuttumassa perinteisestä palvelujen tarve- ja käyttäjälähtöisyydestä aktiiviseen resurssi- ja kansalaistoimijuuteen. Entistä tärkeämmäksi tässä tilanteessa tulevat kansalaisten osallisuuden ja vaikuttamisen kysymykset sekä demokratia, vuorovaikutus ja luottamus poliittiseen päätöksentekoon sekä julkisen sektorin toimintaan. Kunta on ihmisen arjen demokratian areena. Käsitykset osallisuudesta, yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta sekä sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta syntyvät usein kuntatoimintaan liittyvistä kokemuksista.

Demokratian haasteisiin vastaa osaltaan uusi kuntalaki (410/2015), joka painottaa kuntalaisten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia päätöksenteossa sekä palvelujen kehittämisessä että järjestämisessä. Kansalaisten osallisuus ja tiedon hyödyntäminen onkin ensiarvoisen tärkeää luotaessa uudistuvaa kuntaorganisaatiota sekä joustavasti kuntalaisten resurssit, toiveet ja tarpeet kohtaavaa hyvinvointimallia.

Vaasan kaupungin ensimmäinen osallisuusohjelma vahvistaa dialogia, kumppanuutta ja luottamusta asukkaiden kanssa edistämällä samalla osallisuuden tutkittuja myönteisiä kansanterveysvaikutuksia. Se valmistuu työn alla olevan sote- ja aluehallintouudistuksen kynnyksellä. Nämä uudistukset vaikuttavat palvelujen järjestämisen muodossa suoraan kuntalaisten arkeen ja elämään. Sote - palvelujen suunnittelu- ja järjestämisprosessissa on monia vaiheita ja tavoitteita, joiden eteneminen ja käytännön merkitys ihmisten arkeen herättää kysymyksiä ja epävarmuuttakin. Tiedon ja vuorovaikutuksen tarve on tästä johtuen merkittävä.

Aikaisemmat uudistukset osoittavat toimeenpanon onnistumiseen vaikuttavan miten kuntalaiset ja muut toimijat ovat voineet osallistua ja vaikuttaa muutoksiin ja muutoksessa. Tässä tilanteessa on tärkeää ylläpitää säännöllistä tiedottamista ja käydä vuorovaikutusta asukkaiden kanssa. Kuntalaiselle on tärkeää saada ymmärrettävää tietoa toimintamuutosten vaikutuksista arjessa ja kuulla päätöksenteon perustelut. Tiedottamisessa ja vuorovaikutuksessa onkin kiinnitettävä huomiota viestinnän selkeyteen ja avoimuuteen sekä arvioitava oman toiminnan kuntalaisvaikutuksia. Näin vahvistetaan luottamusta kuntalaisten, viranomaisten ja päättäjien välillä. Virallisen tiedottamisen ohella Vaasan kaupunki ylläpitää ja kehittää edelleen erilaisia osallisuuden areenoja, joissa kuntalaiset voivat tuoda esille omia näkökantojaan ja vaikuttaa prosessiin. Tällä toiminnalla luodaan uutta perustaa paikallisdemokratialle ja kansalaisvaikuttamiselle ennakoiden tulevaisuutta.

OSALLISUUS ON TOIMINTAA JA KONKREETTISIA ASIOITA IHMISTEN ARJESSA

Osallisuusohjelma on kaupungille strategisen johtamisen väline ja sen ankkurit ovat syvällä kansalaisten arjessa. Muissa Pohjoisissa tehty kehittämistyö osoittaa vaikuttavan osallisuuden ja osallisuuden vaikuttavuuden edellyttävän selkeää strategista ohjausta ja rakennetta. Tarvitaan muutosta tukevaa uutta toimintakulttuuria, jossa erilaisille intresseille ja väestöryhmille luodaan osallistumisen paikkoja ja mahdollisuuksia. Uudessa toimintakulttuurissa kansalaisilta saatava tieto otetaan käyttöön ja sitä hyödynnetään systemaattisesti ja tavoitteellisesti. Osallisuusohjelma on osa kaupungin osallisuuspolitiikkaa, joka tarvitsee tukirakenteen, systeemin ja kulttuurin kuten muutkin politiikka-alat. Vain vahvan yhteisen poliittisen tahdon sekä hallinnollisen johtamisen keinoin osallisuus ja kansalaisvaikuttaminen voivat toimia edellä kuvatun kompleksisen tilanteen tasapainottajina, toiminnan konkreettisena välineenä ja sitä ohjaavana arvona. Systemaattisen osallisuuspolitiikan ja vaikuttavan osallistumisen perusta näyttäisi pohjoismaisten kokemusten perusteella olevan yhteinen ja jaettu strateginen käsitys siitä, mitä osallisuus on, miksi sitä tarvitaan ja miten sitä toteutetaan. Kuntalaisten kanssa osallisuuden keinoin tehtävän yhteistyön vaikuttavuus on sidoksissa siihen, miten hyvin osallistavat menetelmät integroidaan osaksi hallintoa, ohjausta ja palveluja sekä toiminnan kehittämistä.

Osallisuutta kuvataan usein hierarkiana tai portaikkona, jossa osallisuudella on erilaisia toisistaan riippuvaisia tasoja ja muotoja. Arnsteinin (1969)¹ mukaan osallisuus edellyttää tietoa, neuvonpitoa, ohjausta, vuorovaikutusta ja yhteistyötä sekä yhteistä päätöksentekoa. Nämä elementit ovat kaikki yhtä tärkeitä olipa kyseessä kuntalainen, asiakas tai potilas. Osallisuuden kokemuksen ydin perustuu kohtaamiseen, joka läpäisee kaikki osallisuuden ja vaikuttamisen tasot.

Osallisuus toimii missä tahansa organisaatiossa parhaiten muodostaessaan systemaattisen kokonaisuuden, jota johdetaan läpileikkaavana tavoitteena. Siinä kuljetetaan kuntalaisten osallisuuden mukana poliittista päätöksentekoa, viranomaisia ja järjestöjä. Yksittäisten kuulemis- tai vaikuttamistilaisuuksien lisäksi tarvitaan informaation ja kommunikaation sekä dialogin jatkuvuutta varmistavia pysyviä alustoja, toimintatapoja ja työmenetelmiä sekä osallisuutta, kumppanuutta ja kansalaisvaikuttamista edistäviä rakenteellisia raameja. Osallisuus on tällöin arjen toimintaa ja ratkaisuja ohjaava arvo. Demokratia muuttuu ja uudistuu - siihen pitää taipua myös rakenteiden, systeemien ja toimijoiden.

Ruotsin ja Norjan hallitukset ovat myös kiinnittäneet huomiota osallistavaan kieleen ja julkisen sektorin yhteisiin osallisuutta painottaviin arvolähtökohtiin viranomaistoiminnassa. Yhteistyön, dialogin sekä yhteisen ja osallistavan vuorovaikutuksen keinoin otetaan vastuuta kaikkien ihmisten osallisuudesta ja yhteiskunnan koheesiosta. Tämä tehtävä haastaa luottamushenkilöt ja viranomaistahot nykyisessä yhteiskuntatilanteessa aivan uudella tavalla. Tämä ohjelma sitouttaa ja kannustaa eri toimijoita konkreettiseen kansalaisvaikuttamiseen ja systemaattisen osallisuuspolitiikan toteuttamiseen. Se kannustaa kuntaa ja kuntalaisia voimaannuttavaan vuorovaikutteiseen yhteistyöhön, jolla päästään parhaisiin ratkaisuihin arjen osallisuuden edistämiseksi.

Vaasan kaupungin
osallistumisohjelma
2017—2020